

ДІЯЛЬНІСТЬ КИЇВСЬКОГО АГРОНОМІЧНОГО ТОВАРИСТВА ТА ДЕПАРТАМЕНТУ ЗЕМЛЕРОБСТВА ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ НАСІННИЦТВА КВАСОЛІ

Семенюшко А.А.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (м. Київ)

Квасоля є однією з найцінніших зернобобових продовольчих культур. За своїми споживчими властивостями серед продуктів харчування рослинного походження вона займає одне з провідних місць. Найважливішою складовою її частиною є білок, вміст якого в зерні складає 7–32%. За цим показником культура наближається до яловичини (20–22% білка) і дещо переважає рибу (118–19%), а за енергетичною цінністю перевищує їх відповідно в два та сім разів. Засвоєння білків квасолі залежить від кулінарної обробки і сягає понад 87%. Окрім білків, зерно містить до 41,0–54,6% крохмалю, 0,4–3,6% жирів, 2,2–6,6% клітковини, вітаміни Е, В1, В2, В6, В9, РР, пантотенову кислоту, рибофлавін, а також мінеральні речовини.

Квасолі широко використовували здавна у народній медицині. З пам'яток східноукраїнської писемності відомо, що знахарі, черниці та лікарі ще у Х–ХІ ст. широко використовували квасолі з лікувальною метою. У Києві при монастирях існували спеціальні городи, де культивували лікарські рослини, зокрема лаврські городи, де квасолі городники відводили найголовніше місце.

Промислове вирощування квасолі зводилось до збільшення кількості сухого зерна, яке вигідно продавалось за кордоном, але воно ставало вигідним лише за умови вирощування культури на значних територіях, та найменших витратах на виробництво. М.В. Ритов у «Руководстве к огородничеству» у 1897 р. згадує про те, що тепличники Клінського повіту, Московської губернії продавали зелені боби квасолі від 1 до 3 карбованців за фунт. Квасолі також вирощували у Єгипті та вивозили через Олександрію в Одесу.

Про те, що квасолі завжди вважали цінною білковою культурою свідчать події 1895 р. Саме у січні цього року на сільськогосподарській нараді Департаментом Землеробства було прийнято рішення розширити посіви квасолі на півдні та південному-заході і вжити заходів які б сприяли розповсюдженню цієї культури. Насіння квасолі вже тоді вирощували у незначних кількостях у багатьох місцевостях, воно користувалось попитом на внутрішніх та закордонних ринках, коштувало недешево, тому потрібно було звернути особливу увагу на вивезення її у західноєвропейські країни. Початок виробництва насіння квасолі потребував особливого ставлення, оскільки потрібно було звернути увагу на незначну кількість видів та сортів, які не вирізнялися високою якістю та на закордонних ринках не могли конкурувати з білими сортами, виведеними в Угорщині і вартість яких значно знижувалась

Враховуючи незадовільну систему насінництва сільськогосподарських культур, важкі часи для отримання сортового матеріалу із-за кордону та вивчення результатів селекційної роботи окремих господарств, які являли собою наукову зацікавленість Київське Агрономічне Товариство у 1914 р.

здійснило експедиційне дослідження насінних господарств Південно-Західного краю у межах Київської та Подільської губерній. Метою стало ознайомлення на місцях з системою насінництва окремих товариств, дослідження техніки насінної справи та її організації, яка пов'язана з постановкою насіння. Розробка плану дослідження та його здійснення проводилось Комісією з вивчення господарств Південно-Західного краю під керівництвом голови Київського Агрономічного Товариства професора В.В. Колкунова. Об'єктом дослідження стали господарства селекційного типу, а також ті, що займалися репродукцією сортового матеріалу для продажу. Протягом червня-липня 1914 р. агроном Товариства А.І. Запороженко дослідив наступні господарства Київської губернії: Велико-Половецьку селекційно-дослідну станцію графині М.Е. Браніцької та господарства Черепинь тієї ж графині, Стави – братів Преснухіних і Нова Грубля – Меринга та Подільської губернії (Немерчанське насінне господарство Бушинського та Лонжинського). За результатами дослідження господарств наявність вирощування квасолі сортів Бомба біла цукрова, Ряба та Лопатна було встановлено в Окнінському насінному господарстві князя Анатолія Євгеновича Гагаріна у м. Окна, Подільської губернії Балтського повіту Чернянської волості.

Валовий урожай за три роки склав для сорту Бомба біла цукрова – 80, Ряба – 899 та Лопатна – 495 пудів. За досліджуваний період для посіву продано квасолі сорту Ряба – 57, Лопатна – 31 пуд. Висівали квасоллю усіх сортів рядковою сівалкою з кількістю висіяного насіння сортів ряба та Біла цукрова 6-8 та Лопатна біла – 10-11 п/дес. У зв'язку з незадовільною ситуацією з насінництва та відсутністю сортів, які б відповідали вимогам продажу за кордон, у 1916 р. Департамент землеробства разом із губернським земством розпочали заходи щодо розвитку городнього насінництва та обіцяли підтримку і забезпечення насінням усіх складів губернії.

27 липня 1916 р. на нараді скликаній уповноваженим головуючого особливої наради Полтавської губернії С.І. Гриневичем було озвучено телеграму міністра землеробства за № 7149. Метою та завданням її стало визначення цін на продаж квасолі, а саме 2 карб. 35 коп. за 1 пуд.

19 серпня 1916 р. відбулася перша нарада з насінництва Полтавської губернії при Полтавському товаристві сільського господарства. Її метою стало об'єднання спеціалістів з насінництва Полтавської губернії для удосконалення техніки та збуту насіння.

Оскільки Полтавське товариство планувало організацію складу городнього насіння та кормових рослин, співпраця спеціалістів з насінництва гарантувала збут насіння за високими цінами. Пропозицію Департаменту Землеробства про організацію насінних господарств та маточників було підтримано діями Полтавської губернії, що гарантувало в подальшому успішний розвиток такої важливої галузі сільського господарства.

З доповіддю про організацію та стан маточників виступив спеціаліст з насінництва в Полтавській губернії Д.Н. Міхельман. Він зазначив, що з весни 1915 р. в губернії квасоллю вирощували в Горбанівському господарстві і

отримано врожай 50 пудів насіння з десятини, в Андріївській сільськогосподарській школі, де культивували квасоллю двох сортів Диво Франції та Імператор Вільгельм.

Член правління Костянтиноградського товариства Т.П. Єременко відзначила, що товариство з питань насінництва Костянтиноградського сільськогосподарського товариства розпочало організацію насінного господарства та почало вирощування квасолі сорту Диво Франції. Завідувач насінним господарством Полтавського сільськогосподарського товариства Д.М. Богаєвський повідомив, що займається вирощуванням квасолі сортів Мондор та Імператор Вільгельм на 2 десятинах.

Таким чином, приділена увага проблемі насінництва квасолі з боку Київського Агрономічного Товариства та Департаменту Землеробства, значною мірою сприяла організації її вирішення. Відбулося забезпечення земств, сільськогосподарських товариств, а також окремих господарів кращими сортами та оригінальним насінням квасолі. Склалися детальні звіти до Департаменту Землеробства про результати дослідів та сільськогосподарську придатність культури на дослідних станціях, полях при фермах, у приватних господарствах дослідних посівів квасолі. Всебічно вивчали заходи агротехніки, застосування удобрювальних туків, сівозміни тощо. Застосовували та розповсюджували кращі заходи щодо вирощування культури в господарствах та надавали допомогу установам та окремим господарям під час проведення дослідів.

Проведено поглиблене ознайомлення студентів в учбових установах Департаменту Землеробства з досліджуваною культурою та найпростішими способами отримання із неї різноманітних продуктів. Включено до програми курсів для народних вчителів з садівництва та городництва відомості про рослину. Також проводили періодичне зібрання відомостей про нові види та сорти квасолі, що з'являлися на ринках у західній Європі та інших країнах. Вивчали результати досліджень з розведення в Росії найбільш цінних сортів та видів квасолі, для яких кліматичні умови країни були сприятливими.

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА В.Г. БАЖАЄВА НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУРСАХ ПРИ КИЇВСЬКОМУ ТОВАРИСТВІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Сиченко І.А.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (м. Київ)

Характерною особливістю галузевих товариств була організація сільськогосподарських курсів для фахівців та сільського населення. Одним із перших серед ініціаторів їх проведення – Київське товариство сільського господарства і сільськогосподарської промисловості. Відкриття курсів відбулося 15 жовтня 1901 р. до 25-річниці діяльності товариства. У різні роки